

370 Lib. IV. P. II. Persecutiones, & Martyr.

formas eminentes, veluti castrorum milites, arundineis hastis armati Osiridis Dei sui imagines taurina facie, & cornibus insignes curu vestas sequebantur: quos Ovidius ob induitas ferarum pelles, appellat leones, tigres, & pantheras. Eadem de causa sub istud nominibus alias Poetarum currum Osiridis cum hastis veluti castra regem sequentes introduxit.

*Efræna dextra, levaque sequuntur
Lynxes, & uero mero lāmbunt retinacula
tygres
Post exaltantes spolia armamenta portant
Seminecesque lopus, scissaque minallones
ursas.
Nec comitatus iners sunt illis ira, su-
rorque
Et metus, & virtus, & nunquam sobrius
ardor
Succiduisse gradus castraque simillima
regni.*

1277 His positis, redeo ad Psalmographum. Introduxerat Hebreos in Aegypto Deo vero festa peragentes: *Currus Dei decem milli- bus multiplex, millia letantium. Ascendi- sti in medio juvenularum tympanistiarum. Qua descripta festivitate, orat Vates, ut eductos ex illa dura servitute illos in promissam Jerusalem ducat incolumes, ubi in templo illic suo nomini consecrato, securè licet in Dei honorem festa jucundè peragere. Precaturque proinde, ut idololatricas Aegyptiorum felicitates aboleat, ingressus Osiridis, cætus & congregations ferarum imagines eminentes, Osiridis, Apisque honores celebrantes dissipet, & diuiciat idola vitulorum ex argento fabrefacta, cogatque potentia sua Aegyptios, ut populum suum liberum abire permittant, propter ilorum merita, qui religionis zelo, Osiridis imagines, idolaque argentea e curribus, quibus in pompa ferebantur, defessa pedibus concularunt, confregerunt, & frusta manibus relictæ solo raptaverunt, suum sanguinem, & vitam profundentes in fidei causa, & falorum Deorum eversione. Preme juxta hæc, varias ex originali translationes mirè rem totam ob oculos proponentes: *Increpa cæ- tum basstrom, catum validorum cum vi- tulis. Alii ex Hebreis. Perde congregationem taurorum cum vitulis. Id est, ut bene Vatablus: disperde gentem armatam longis fu- stibus instar arundinis, lancearios: recte etiam vertas: gentem armatam thyrsis. Gene- brardus: increpa & perde turbam lanceis armatam, greges lanceatorum in populum tuum infurientium, quæ est congregatio taurorum cum vaccis. Chaldaeus aperte hic de Aegyptis agi purat, deque eorum idolis: Inscere in exercitus peccatorum, congre- gationem Gigantum, seu validorum, qui confidunt in vitulis, idola populorum. Vel aliter: Eiice basstrom feras, animalia, vitulum, & taurum, & Apim cum vitulis populorum, que sunt idola. Hæc explicatio de Aegyptis maximè probatur à nostro Sandio, qui eos vocari putat feras arundinis, quia in arundinetu omium nobilissimo suas fibi volupiates capiunt: & quia ferarum in mo- rem olim infectati sunt Dei populum. Has**

verò gentes Aegyptios esse, argumento est; quia Iacchus Prophetæ subjungit, Aegyptios supplices esse venturos utique à Domino dissipatos. Ubi observa, congregationem validorum dixisse vatem, utique cum aperto intuitu ad Serapidis, & Osiridis nomen, qui Aegyptiaca lingua (telle Hermeo lib. 1. de Aegyptiis, & Plutarcho de Osiride) validus interpretatur.

1278 Sed inquito, ad quid increpanda, perdenda, & dissipanda sunt hujusmodi haftatae feræ armata arundinibus, thyrsisque protectæ? Planè ut excludant eos, qui probati sunt argento. Dissolve Hebraismum: qui probati sunt velut argenteum igne. Hi vero illi sunt, quos Aegyptii diu, sape, & varie diversarunt in fornace sua ferrea, & qui inter tripodes, ollas, lebetes dilacerati, combusti que Populum suum (explicat Genebrardus) exploratum, & probatum, ut argenteum igne. Hebreus textus sonat, eos qui tibi placuerunt, rem tibi gratam fecerunt. Chaldaeus vertit: *Beneplacitum ejus in populis, qui stu- dent legi voluntariæ. Ast qua ratione, quælo, Deo placuerunt? Quenam illa res Deo tan- topere grata? Exprimitur in Hebreo ori- ginali: Qui calcirant contra rotas argenteas. Adiuc clarus: qui confregerunt, contrive- runt, in frusta conciderunt, pedibus conculcarunt opificia amabilia argentea: hoc est vitulorum, Osiridisque imagines, quas argenteis curribus Aegyptii idololatræ magno culu, & pompa deducebant. Has ergo, inquit Vates, qui divinæ legis amore teneban- tur, ut rem Deo gratam facerent, vel suæ vitae dispendio publicè dum in pompa curribus vehierentur, è regione oppositi arreptas inde solo elisas atque contractas, pro Dei honore pedibus præsente Aegypto conculca- runt, calcitrantes contra argenteas trium- phalis feruli rotas.*

1279 Huc usque dicta illustrantur, & novus Psalmographi verbis splendor accedit ex libro Canticorum, c. 6. 11. ubi honorificum illud Can. 6. 11. Hebreorum Martyrum facinus celebrari arbitror illis verbis: *Nescivi: anima mea con- turbavit me propter quadrigas Aminadab. Revertiere, revertere Sulamitis: revertere ut intueamur te. Quid videbis in Sulamite, nisi choras castrorum? Quam pulchri sunt gres- fusi tui in calceatum, filia Principis! Jun- clura fæmorum tuorum sicut monilia, quæ fa- bricata sunt manu artificis. Conturbatam fe- fuit illa vehementer Ecclesia Israelitica dicit, propter quadrigas Aminadab. Ast quenam hæc quadrigæ? seu currus sponfam tantope- re perturbantes? Voce sanè Aminadab satis ostenditur, quæ plura significat, & uno lati- no nomine reddi commodè nequit. Planè mihi nulla alia sunt, quæ illa Osiridis, quæ dissipari, & perdi à Deo David orabat. No- men enim Aminadab in primis significat munificum, seu beneficium in populum, vel po- puli. Quod nomen, si lingua Aegyptia ver- tas, Osiridem dices; quia (ut ait Plutarchus lib. de Iside, & Osiride) Osiris beneficium so- nat, qui Deus à beneficentia, & liberalitate in populum Omphis, id est, beneficus quoque dicebatur. Unde si in hoc Canti. loco ver- teretur Aminadab lingua Aegyptiacâ, in- Currus id eb, benefi- cus.*

currus id eb, benefi- cus.

currus id eb, benefi- cus.

Psi. 57. 18.

Inst. C
so anti-
res fue-
ri Mat-
& Ch-
ni.

Duo
rum &
Chri-
comit-
tium

Nu.

Rup.

V. 31.

S.

Veteris Ecclesiæ. Cap. IV.

371

nevolum, & propitium suis cultoribus Aegyptiis exhibebat, cùm de impiorum idololatrarum manibus, qui ad eum oraturi accedebant, fæni manipulum (quem de more deprecaturi gestabant) oblatum accep- ret comedendum. Quò spectat illud Davi- dicum Ps. 105. 20. *Mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fænum. Ig- tur propter hos currus, quibus pompatice deferebantur Osiridis imagines, quem ut verum Deum Aegyptii colebant, con- tempto vero Hebræorum, Numine fatetur Ecclesia illa Israelitica se vehementer fuisse perturbata.*

1280 Symmachus, Theodoreus, & alii no- men Aminadab interpretantur, populi dux, sive princeps populi, aut populum agens, & gubernans. Osiridi ex æquo convenit: nam Laetantius affirmat, dictum olim Agelilaum id est, qui populos agit, & regit. Et certè Symmachus videtur relipexisse in sua transla- tione ad nomen Hebraicum eleph sive allup, quod & ducem, & principem, bovemque signi- ficat: quasi dicat sponsa, propter currus ducis, bovis, Osiridis; in cuius templo (ut scribit Macrobius) erecta columna erat sceptro- rum multitudine ornata: quibus ejus in omnes populos potestas, & imperium de- monstrabantur, & quod esset populi dux. His adjunge, Aminadab esse etiam populum liberalitatum. Atqui, quis ignoret festa Osiri- dis dicta ab antiquis liberalia; quod illis diebus populus mutuis se le muneribus affi- cientes, liberalitatis, & munificentiae signa exhiberent, ut Deum suum Osiridem munificum, ac liberalem imitarentur? Sed dis- quiro jam: quod progressa est Ecclesiæ illius Israelitæ perturbatio inter illa Osiridis festa, triumphales currus, & idololatrarum acclamations? O infania Aegyptiorum bar- bara! ò inaudita crudelitas, & sacrilega impudentia! Non sat illis fuit Ecclesiæ illam intolerandis laboribus, & genere ipso indignissimis, & numero longè plurimis obrnere: ferendum esset quoque si Hebræos fideles curribus subjugassent paleas gestandi gratiæ ad lateritia opera: hoc certè non tan- tum perturbasset innocentem populum. Sed gravius malum excogitarunt Idololatræ in veræ fidei odium, & divini Numinis contemptum: eò processerunt insolentiæ, ut no- bilissimam sponsam ad currus jungerent Osiri- dis: ut ea inusitata pompa supra homines videretur illorum Deus commentarius. Hoc planè videntur suadere illa, uti LXX. ver- tunt; posuit me currus Aminadab. Atque ita legunt Ambrosius de Abraham c. 8. Matthæus Cantacuzenus Rex, Theodoreus, & plures alii. Quinta editio, posulti me in cur- rum. Vatablus transferit ex Hebreo: posuit me vectarios: vel ut vectarium animal. Mun- sterus, & alii, fecit me quadrigas. Quid clari- rius pro exultatione nostra? Quæ bene juvatur ex iis, quæ scribunt Plinius lib. 33. c. 2. Diodo. Siculus lib. 2. c. 1. Lucanus lib. 10. Putant enim Sesostrum Aegyptiorum Re- gem adeò fuisse arrogantem, ut Reges forte ductos singulis annis, curribus subjugaret.

1281 Jam ergo, cùm Deus ex alto cæli folio suam videret Ecclesiæ Israeliticam idolorum curribus, quasi vectarium animal, sub- jugatam, & contra quadrigas Aminadab cal- citram, adeò generosè, ut potius stimu- lis impelli, thyrsis compungi, & diversi- modè lacerari voluerit, quæ obsequium præstare Aegyptiorum idolis externo illo cultu; age jam, inquit, converte ad nos faciem, teque nobis apicidam prebe spo- liatam, vulneratam, languine madentem in veræ religionis causa: Revertere, revertere Su- lamitis; revertere, revertere, ut intueamur te: Plures ex antiquoribus legunt, Sunamitem, id est, captiva. Symmachus legit spoliata: ubi Sunamitis id est, cap- tiva. Scholastes: revertere spoliata, intueimur quasi in spectaculum. Captivus Hebræorum populus trahebat quadrigas, curruisque ido- lorum, nudis spoliatisque corporibus, spe- taculum facti fortissimi illi Martires Deo, mundo, Angelis, & hominibus. Certè nu- dati ad currum jungabantur, tum ignomi- niae causâ; tum maximè ut feræ illæ arun- dinis, seu haftatorum cætus in captivos com- modius irruerent, & thyrsis percuterent, & torquerent. Unde Symmachus subtexta illa verba: *Quid videbis in Sunamite nisi choros spoliata ad vulne- rationes.*

*Osiridis
festæ dicta
liberalia.*

*Bellicis at-
matorum
choræ.*

*Excarne-
fæ-
cæ-
Israelitæ
ab Aegyptiis
in fidei
causa.*

His ergo Aegyptiorum debacchan- tium & chorizantium castris stipabantur Osiri- dis currus, quos nudi, idololatrarumque ex- positi vulneribus thyrsorumque stimulis tra- habent ii, quos ex Hebræo populo subju- gaverant religionis causâ; ut quoquoever- sus oculos qui converteret, nihil aliud vi- deret, quæ Sunamitem spoliatam ad vul- nerationes castrorum, totamque suo sanguine coccineam. Sed divina illa animalia tantæ erant patientie, ac fortitudinis prædicta, ut vel stimulis impulsu, thyrsisque compuncti, & cur- ribus alligati, omnino renuerint illud ob- sequium præstare idolis quæ ex animo uti spurcias abominabantur. Quare quod ma- gis stimulabantur, ut progredierentur ulte- riū, eò amplius in suæ fidei professionem, retrocedebant renitentes, & contra Amina- dab quadrigas recalcitrantes, omnes vires atque studium adhibentes; ut à cervicibus excuterent illas idolorum imagines, & pe- dibus concularcent, ut saepe re ipsa con- culebant non absque vita dispedio, gravissimis multisque vulneribus, multo- que

372 Lib. IV. P. II. Persecutiones, & Marty.

Etant, dicit Dominus, & semper tota die provocant eos propter cultum nominis mei. De his gloriosis Martyribus illud etiam capio Numero. 20. 3. ubi populus ob situm murmurans ait ad Moysem: Utinam periremus inter fratres nostros coram Domino. Hebraicè, propter Dominum: religionis enim causâ manu artificis. Hebraicè pro, gressus, est peamin à verbo paam, id est, conterere, contundere; unde verti potest, quā pulchra sunt contritiones tua; idolorum nempe, cùm idola confrastra concilcas pedibus, pulchri mīhi vīfī sunt, inter profanas & impias Aegyptiorum chores, tuorum pēdum motus in calceamentis. Quod si spoliari & nudi ut veteraria animalia ad Serapidis, seu Osiridis currum jungabantur Hebræi Martyres, quānam, rogo, calceamenta portare poterant, quā reliquo corpore nudo, ita eorum pedes ornarent, ut divinos ad fē oculos converterent? Expressit originale Hebræum, ex quo efferas: Quā pulchra sunt tinnitus tui in compedibus, vox enim paam ab illo verbo paam, est tintinnabulum, à percussione, & tinnitus sic vocatum, quod concutiantur & personet ferro. Hebraicum autem nomen nealim à naal (quod significat claudere ferre, ferare, obserare) reddi potest compedes. A carcere igitur eductos Hebrei populi Martyres illos, humiliatos esse in compedibus, ferreis catenis oneratos, & sic curribus Serapidis subjugatos, existimo: dum verò contra rotas recalcitrabant, & idola quoquo modo poterat conculcabant, ferrea vincula tinnitus excitabant, & suavem divinis auribus harmoniam edebant. Sed cùm non compeditis solum pedibus, sed circumligatis catenis cruribus & femoribus ducentur, hoc summae fortitudinis spectaculo maximopere captus cælestis Sponsus, subjugit: Juncturæ femorum tuorum sicut monilia, quae fabricata sunt manu artificis. LXX. vertunt: Moduli femorum similes torquibus, opus artificis. Ex Hebreo transferas; Ambitus, sive circuitus (id est, ambientes catene, & vincula) sive vertebrae femorum tuorum, sicut gemmae pretiosæ, opus divini cultus factus manu constantiae, fidei & veritatis. Exclamare hic licet cum S. Cyprian. lib. 3. Epist. 25. ad Martyres designatos: Imposeverunt compedes pedibus vestris, & membra felicia, ac Dei templis infamibus vinculis ligaverunt, quasi cum corpore ligetur & spiritus, aut aurum vestrum ferri contagione maculetur. Dicatis Deo hominibus, & fidem suam religiosa virtute testantibus, ornamenta sunt ista, non vincula. O pedes feliciter vindici, &c.

Can. 7.1.

Pulchri pedes in compedibus proper Deum toleratis.

Can. 7.1.

S. Cypri.

Isa. 52.4.

1283 Quid plura? De his gloriosis Martyribus in ea Aegyptiaca persecutione tormenta & mortem subeuntibus pro vera Dei religione, & cultu, alia extant Sacrae Scripturae testimonia satis perspicua. Isaiae 52. 4. Hæc dicit Dominus Deus, in Aegyptum descendit populus meus in principio, ut colonus esset ibi: & Assur (id est Pharaon) absque ulla causa calumniatus esset eum. Dominatores ejus iniuste agunt, & jugiter tota die nomen meum blasphematur. Pro, calumniatus est, subest Hebraicè asac, quod vexare significat, opprimere, vim inferre. Chaldaeus expressit hujus diræ vexationis & oppressionis causam: Populi, qui dominati sunt eorum, se se ja-

1284 Denique de numero eorum, qui in hac Aegyptiaca persecutione interierunt pro vera religione, nonnihil attigit Eleazar. Quos martyres tulerunt in ea oratione, quam habuit ad suos in persecutio obsidione Romana in castello Maisadæ, apud Aegyptiacam. Josephum lib. 7. de bello Judaico, cap. 28. Josephus. ubi ita: Eorum autem multititudinem plagiis in Aegypto peremptorum, sexaginta millium numerum audiebamus excedere.

De Moyse divexato.

1285 R Ecrudescente in dies Aegyptiaca persecutione, quæ multus jam annis illam Dei Ecclesiam jactaverat vehementer, & certum exitum universæ Judæorum genti minabatur; nascitur magnus Dei legislator Moyses virtute præcellentissimus, & gloriæ per omne ævum celebris, in cuius vita salus & libertas Ecclesiæ Israëlitæ ex divina providentia vertebarat. Subiit ille adhuc in tenera infancia diram eam persecutionem, cùm juxta Tyranni Regis edictum de submergendo infantibus fuerit expositus ad ripam fluminis in fiscella scirpea, sive juncea arcula, ut scilicet materia levis facile innataret aquis. S. Nyssenus fecitus Josephus. Nysse. plenum vult. In Nili fluente infantem expostum, divinaque voluntate ad eam ripam amnis fiscellam voricibus aquarum ejecit. A Pharaonis filia ad ripas fluminis ludente, missis natatoribus, tollitur, & in aula ad spem regni capeſſendi servatur, & educatur adoptatus in filium. Creditur Regis diademata conculcasse pleniore in Deum fide comotus, ab eo enim didicit se ad libertatem populi sui destinatum. Et licet Aegyptii illum in Hebreorum odium pertrahere co-

nati

Veteris Ecclesiæ. Cap. V. 373

nati sunt, ipse autem, contempto regno, maluit se omnino affligi cum populo Dei, quā in regis viventem delicas participem fieri gravissimi peccati. Expende cum Expositis sacris, nostris præsentim Cornelio, & Ribera, illud Pauli de Moyse elogium ad Hebræ. 11. 24. Fide Moyse grandis factus negavit se esse filium filiæ Pharaonis: magis eligens affligi cum populo Dei, quā temporalis peccati habere jucunditatem: majores divitias aestimans thesauro Aegyptiorum impropterum Christi. Temporalis peccati jucunditatem; vel ut Græcæ est, temporalem fruitionem appellat Apostolus Aegyptium regnum, quod ut iniret Moses, coronam accepitrus erat insignibus idolorum efformata, & alias idolatricas superstitiones exercitatus, quæ in coronatione Regis ex more interveniebant, ut scribit Diodorus Siculus. Sed quid illud impropterum Christi? Græci Interpretæ ad improperia, que in Moysem Hebræi ipsi conicerunt, referunt; & dicuntur Christi, quia Moses typus extitit Christi patientis. Alii impropterum Christi dici purant opprobria & tribulationes, quæ fidèles ab infidelibus suffrinxerunt ad Christi imitationem. Arridet illorum mens, qui verba haec proprie ciunt, existimantes cognitum a Moyse Christum fuisse injurias, opprobria & tormenta pro humani generis salute perseverum; & maluisse Christo patienti collaborare & configurari, quā in regia aula delicas abundare. Quid si Paulus impropterum Christi dixerit cum intuitu ad virginem Mosis thaumaturgam, quæ Crucis formam habebat, & typus erat? Hoc enim abunde probant ea, quæ SS. Patres frequenter prædicant de Molævirga. Lege Julium Martinum Firmum cap. 22. qui scribit illam virgam Thau fuisse, & Crucis figuram habuisse, & nomen Jehovah in quatuor latribus inscriptum.

1286 Huc spectant ea, quæ Moyses passus est pro cæde illa justissima, qua Aegyptium supra modum Hebreos vexantem affectit, judicaria à Deo potestate accepta. Nam ad mortem ipse queritor à Rè, comprehenditur à ministris: Rex indignatus jussit hominem capite truncari; sed carnifex, cæterique ministri cæcitate percussi Moysen videre non potuerunt. Sic arbitrantur Hebrei, non absurdè quidem, apud Abulensem, Diophysium, Lyranum, & alios. Fugit Moyses in Madiam Arabiæ desertæ, ubi multa perperfus: India labora, & quamvis alimenta nusquam inveniret, in medianam patientia superasse. Josephus scribit. Et quos non subiret labores in pastorem ovium mutatus, quoad usque anno ætatis octogesimo ex flagrante rubo divinis animatus oraculus in Aegyptum ad suos revertitur? Quanta mala passus est in Israëlitæ ab Aegyptiaca tyrannide liberandis? Quām injūtis modis divexatus à populo per quadraginta annos in deserto, horrenda vastaque solitudine? Quoties in discriumen mortis adductus? Quot maledictis, calumnis, murmurationibus, & lapidationibus appetitus? Non alia certe de causa, nisi quia divino zelo commotus, toti populo scelera sua, murmurations, idololatriam improperat mitissimus vir; qui pro ingratissimo populo frequenter orabat, & prodigus sui

P. Ild. de Flores de Agone Martyr.

dicebat Exod. 32. Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro tuo. Abundant SS. Patrum scripta de incredibili Mosis patientia, & mansuetudine elogii. Non parcam unius Ambrosii verbis lib. 2. officiorum cap. 7. Quantas Moyse à populo illatas absorbebat s: Ambri consumelias, & cum Dominus insolentes vindicare vellet, se tamen pro populo offerebat frequenter, ut indignationi divina plebem subduceret. Quam miti sermone post injuries appellabat populum, consolabatur in laboribus, delinibat oraculis, fovebat operibus. Merito astimatus est supra homines, ut & vultu ejus non possent intendere, & sepulturam ejus non pertam credenter, &c.

APPENDIX.

De inclito Martyre Jobo.

1287 IN hoc temporis intervallo ante migrationem Israëlitarum ex Aegypto creditur admirabile fortitudinis & patientiae specimen exitisse vir Sanctissimus Jobus tota Oriente longè maximus, Husitar Rex, selectus quidem à Deo in medio nationis pravae, & de reproba stirpe Esau, ut rota de spina. Hunc clarissimum Heroem pro exemplari patientiae singularis propositum à Moyse Ecclesiæ Israëlitæ in Aegypto divexata, Origenes arbitratur lib. 1. in Job his verbis: Invenimus in antiquorum dictis, quod cum magnus ille Moyse in Aegypto à Deo fuisse missus, & vehementem afflictionem filiorum Israël videret, & consolari eos ab anxietate lamentabilis eorum afflictionis, quia illos Aegyptii affigebant, minimè valeret, vehementes illos Job dolores pro consolatione illis enarravit: necnon in scriptura eos ponens, adhuc cum essent recentiores, illi populo dederit, ut per cognationes, & tribus suas hæc legenes, vehementes atque terribiles illos beati illius viri dolores audientes invicem se consolarentur, &c. Quām fit hic fortissimus vir asperrima tentatione probatus; quam atrox subierit certamen non cum hominibus ut reliqui athletæ, sed cum ipso Satana immanissima bellua, qui eum fortunis omnibus nudavit, filiis ac filiabus; qui, seclusa morte, maximis probrissimis, acutissimis, & implacabilibus doloribus cruciavit, totum corpus ulcere maligno incisio; usque adeo celebratum est ut nemo exter, cui ignotum sit. Legatur ejus liber a Moyse (ut creditur) elaboratus divina instructio illustratione. Legantur luculentissimi nostrorum Pinedæ, & Sancti commentarii, in quibus nihil desideres, quod ad rem spehet.

1288 Illud unum hic breviter discutendum pro nostro instituto suscipio; videlicet an Jobus sit Martyribus accensus, & Martyr propriè vocitandus? Audamus in primis Chrysostomum Hom. 1. in 2. ad Corin. ita præclarè. Martyri tempus minquam s. Chrys. abest, neque enim in ligno tantum pendere Martyrem facit. Nam si ita res haberet coronarum huiusmodi Job expers esset: neque enim ad tribunal adductus esset, nec judicis vocem audiret, nec carnificem vidit; non enim è ligno pendens sublimis excarnificatur, & tan-

An lob Mar- tyribus ac- census?

I i men